

sítja. másrészt másoknak meg nem érdemelt hasznot juttat, sőt az ez irányú küzdelmet annyira jogosnak véljük, hogy akár törvényhozási uton biztosítani gondoljuk a részvényelővételi jognak a részvényesek számára való biztosítását. Tekintettel arra, hogy a Curia okfejtése szerint is lehetnek esetek, amikor idegen részvényesek bekapcsolása az elővételi jog korlátozását indokolttá teszi, kivételes esetekben egy gazdasági megítélésre hivatott fórum (Pénzügyintézet, Pénzügyminisztérium) adhat engedélyt az elvi szabálytól való eltérésre. Esetleg kvalifikált többség állásfoglalásához is köthető volna a határozat érvényessége. A kérdés csupán az, hogy nem késünk-e meg egy ilyen reform megalkotásával. A pénzállandóság idejében kisebb az a veszély, amely az elővételi jog elvonásával a részvényeseket a társasági vagyon őket illető részesedésében fenyegeti. A kereskedelmi törvény szerkezetű egysége szempontjából a reform behozatalának akadályja nincs, mert az ajánlott rendelkezés akadálytalanul beleilleszkedik a mai kereskedelmi jogunkba.

SZEMLE.

Jogalkotás.

A német polgári törvénykönyv jubileuma. Forduló napok visszatérésének ünneplése nem mindig arányos azok jelentőségével, a mindig váltakozó közhangulat néha egekig magasztal elmúlt eseményeket, melyeket bátran át lehetne adni a feledésnek, annyira nincsenek jelenlegi életével belső kapcsolatban, és néha megfelelnek a legfontosabbakról, melyek annak idején az állam és társadalom rendjét teljesen átalakították. A német polgári törvénykönyv és az azzal kapcsolatos törvények, jelesen a kereskedelmi törvény, negyedszázaddal ezelőtt, 1900. január 1-én léptek hatályba és e körülmény, úgy látszik, alig keltett feltűnést. A sajtó — a szakirodalomtól eltekintve — hallgatott e napról; nyilván abból indulva ki, hogy a sportélet negyedszázadelőtti eredményeinek a jelenlegivel való összehasonlítása sokkal jobban érdekli az olvasóközönséget, mint az a mélyreható reform, mely negyedévszázaddal ezelőtt teljesen átalakította Németiön törvénykezését és új alapokra helyezte egész társadalmi és gazdasági életét.

Csak az, ki jogi tanulmányait még ezen időpont előtt végezte és kénytelen volt — Magyarországon is — tudomást

venni arról, hogy hány egymástól teljesen elütő jogrendszer volt hatályban 1871-ben az egységes alapra helyezett német birodalomban, ismeri ama nehézségeket, melyekkel az eme jogok egységesítésére vonatkozó törekvés találkozott. Az észjogi alapokon épült Allgemeines Landrecht Poroszország tulajdonképpeni része számára összeütközött a Rajnai Tartományban és Badenben a code civile-lel; Szászország önálló jeles törvénykönyvvel bírt és a német nép kb. $\frac{1}{3}$ -részének a középkor végén és az ujkor kezdetén recipiált pandekták szerinti szolgáltatott igazságot, természetesen figyelembe véve a német törzsek szerint változó szokásjogokat és ama változtatásokat, mellyel félszáz önálló és szuverén törvényhozás annak régi szabályait tarkította.

E nehézségek legyőzésének, a BGB. keletkezésének története számára, még vázlatosan is szűk keretet képeznek e folyóirat hasábjai, azok erre hivatott toll önálló tanulmányára várnak. Elég felemlíteni, hogy oly nagy volt az elméleti részbe vetett bizalom, melynek legjelesebb képviselői vettek részt a javaslatok szövegezésében, hogy a javaslat törvényre való emelése nem találkozott a törvényhozásban számbavehető nehézségekkel és a több ezer szakaszához alig adatott be módosítás.

Tévedés azonban azt hinni, hogy a codex átvitele a gyakorlati életbe ennek folytán kevesebb nehézségbe ütközött, mint amennyit ellenzői megjósoltak volt. A törvénykönyv elméleti alapokon épült fel; nyelvezete a jogászati szabadságot és nem a közhasználatot tartotta szemelőtt; tulszamba vitt, minduntalan ismétlődő utalások nehezé tették használatát. Mindmeggannyi körülmény, mely népszerűségét még ma is kizárja és ha a zökkenések ennek dacára nem voltak tulságosak, ez két körülménynek tudható be. Az első, hogy az életbe léptetés a polgári jog irodalmának oly hihetetlen fellendülésével járt, annyi rendszeres feldolgozást, a jeles kommentárok oly nagy tömegét hozta felszínre, mely páratlan a világon; másodsor az ítélkezést végső fokon a lipcei Reichsgericht gyakorolta, mely dicsőséges multra tekinthetett már akkor vissza és döntéseinek sulya messze tulszárnyalta Németország határait.

Az elmélet és gyakorlat kölcsönhatása a jogi ismeretek széles körben való elterjedését vonta maga után, úgy hogy ma azt lehet mondani, hogy minden társadalmi réteg, első sorban az azóta hihetetlen mérvben terjedő kereskedelem és ipar, át van itatva a BGB. határozmányaiival ama szellemben, ahogy azokat praeter és sokszor contra legem tudósok és bírak értelmezték. Ma mindenki tisztában van azzal, hogy az állami akarat legfontosabb megnyilvánulása az, midőn polgárai magánélete számára szilárd talajt teremt. E magánéletet az

egyén saját akarata szerint rendezi be és akaratának megnyilvánulása szerint kell cselekményeit elbírálni. Az egyéni cselekedetet rendszerint a haszon gondolata irányítja és a különböző érdekek collisioja elkerülhetetlen; az érdekösszeütközések szabályozása és kiegyenlítése a jogrend egyik főfeladata, mely ítéleteiben azonban szorosán elöködik afelett is, hogy az egyéni cselekvésnek nemcsak a jog, hanem az erkölcsi rend és a tisztesség állítanak fel korlátokat. Ezek határain belül a társadalmi rendnek a magántulajdon, a szerződés-kötés szabadságának elismerése, a családi élet megbecsülése képezik a főpilléreit.

Ezén vezérelve Németországban nem iskolai tantételek többé, hanem irányítják a társadalom vérkeringését, minek legjobb bizonyítéka, hogy a törvénykönyvvel szemben felmerült áramlatok nem voltak képesek tekintélyét nagyobb mérvben megingatni. A szabadjogi iskola tanításai, melyek a bírót angol mintára fő jogteremtő tényezőnek kívánják megtenni, nem népszerűek többé, mióta gyakorlati uton megtanultuk, mily nehezen tér el a bíróság a járt ösvénytől és mennyi küzdelembe kerül kézzelfogható igazságtalanságokat a birói gyakorlattal jóvá tételni (valorizáció). A társadalomtudományi elmélet a magánjogot tisztán mint a társadalmi élet egyik nyilvánulását kezeli. Induktív rendszere sok tekintetben új életet vitt be annak területére, de sokak szemében előkészítette a talajt a forradalom rombolásai számára, melyek az egyén jogait magánjogi téren époly kevéssé voltak hajlandók respektálni, mint a háborus intézkedések egész tömege. Mindezen áramlatokkal szemben a törvénykönyv az egyéniség tiszteletének és a gazdasági szabadságnak oly erős váranként állt, hogy lerombolása a közhit szerint Némethon állami létének feladásával volna egyértelmű és nincs aziránt kétség, hogy belátható időn belül a jubiláló kodex mélyreható megváltoztatására vagy átdolgozására nem fog sor kerülni.

Dr. Engel Gyula.

Allampolgárság és bontóper. Házassági törvényünk 116. §-a szerint a magyar bíróságok csupán magyar állampolgárok házassági ügyeiben járnak el, illetve külföldiek ügyében csak akkor, ha ott a magyar bíróságok ítélkezése szabályos. Ez okból a törvényszék mindig megkívánja a magyar állampolgárság igazolását. A békeszerződésnek állampolgársági rendelkezései meglehetősen zavart támasztanak. Az elszakadt területeken községi illetőséggel bíró magyar állampolgároknak, akik állampolgárságukat fenn akarták tartani, egy éven belül optálniuk kellett. Sokan, részben a békeszerződés rendelkezéseivel való tájékozatlanság, részben pedig nemzetőrödömség okából az optálási határidőt elmulasztották. Ilyen esetekben természetesen a magyar állampolgárság, ha csak visszahonosítás nem következik be, aminek az